ARBEJDSMILJØ PÅ HAVNE

„Som havnearbejder prøver man forskellige ting, og det er ikke de samme arbejdsopgaver hver dag"

Henning Hyllested
Formand for losseklubben, Esbjerg Havn

Branchearbejdsmiljørådet
for transport og engros

INDHOLD

Forord 1

Arbejdsmiljøorganisation 2

Arbejdspladsvurdering 4

Hvorfor skal der laves APV, og hvad skal den bruges til? 4

Ergonomi 6

Arbejdsstillinger 6

Løft 7

Vibrationer ved kørsel med truck 8

Fysiske rammer 9

Støj 9

Støv 11

Truck, kran og andre tekniske hjælpemidler 12

Kulde, varme og træk 14

Værnemidler 16

Velfærdsforanstaltninger 18

Kemiske forhold 19

Arbejdspladsbrugsanvisning 20

Støveksplosioner 20

Ulykker 21

Anmeldelse af arbejdsulykker og arbejdsbetingede lidelser 23

Planlægning 24

Hviletidsperiode 24

FORORD

”Friheden ved at være havnearbejder”

Steen Jensen
Sikkerhedsrepræsentant for løsarbejdere, Esbjerg Havn

Arbejdsmiljøet på havne er præget af, at forholdene på arbejdsstedet ændrer sig hele tiden i takt med, at godset ankommer til og forlader havnen eller flyttes rundt på havnens områder. Arbejdet er desuden præget af, at havnen ikke har direkte indflydelse på alle arbejdsmiljøforhold, f.eks. arbejdsmiljøforholdene ombord på skibene og vedligeholdelsestilstanden af containere.

Disse forhold stiller derfor store krav til planlægningen af arbejdet, for at dette ikke skal blive årsagen til et dårligt arbejdsmiljø.

Nogle af de væsentligste spørgsmål, man kan stille sig i forbindelse med planlægningen af arbejdsmiljøet på havne, er:

- Understøtter vores arbejdsmiljøorganisation vores organisering af arbejdet på havnen?
- Kommer vores arbejdspladsvurdering rundt om alle arbejdsmiljøudfordringer på havnen?
- Har vi den fornødne oplæring og instruktion af vore medarbejdere/kollegaer?
- Ved chauffører, skibsbesætninger, håndværkere og andre eksterne på havnen, hvordan man færdes og arbejder sikkert på en havn?

Denne branchevejledning er udarbejdet af Branchearbejdsmiljørådet (BAR) for transport og engros med det formål at støtte arbejdsmiljøorganisationen i det daglige arbejdsmiljøarbejde på havnene.

Udover denne branchevejledning har BAR transport og engros udarbejdet følgende materiale målrettet havne:

- Vejledning om containerterminaler
- Instruktørmateriale om undervisning i godt arbejdsmiljø på havne
- Kursusmateriale om undervisning i godt arbejdsmiljø på havne
- APV-tjekliste for havne

Derudover har Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros udarbejdet en række andre vejledninger, som kan være relevante for arbejdsmiljøet på havne:

- Håndbog for lagre og vareterminaler
- Forebyggelse af støveksplosioner i grovvarebranchen
- Værktøjer til ulykkesforebyggelse

Arbejdstilsynet har haft vejledningen til gennemsyn og finder, at indholdet i den er i overensstemmelse med arbejdsmiljølovgivningen. Arbejdstilsynet har alene vurderet vejledningen, som den foreligger og har ikke taget stilling til, om den dækker samtlige relevante emner inden for det pågældende område.

ARBEJDSMILJØ-ORGANISATION

Et godt tilrettelagt arbejdsmiljøarbejde kan føre mange resultater med sig, bl.a. tilfredse medarbejdere, færre arbejdsulykker, sparede sygedage og rettidige lastninger og losninger af gods.

Et godt arbejdsmiljøarbejde afhænger ofte af, om det er koordineret på en måde, der er tilrettet den enkelte havn.

Her er arbejdsmiljøorganisationen en vigtig aktør, da den i høj grad er med til at sætte niveauet for arbejdsmiljøarbejdet og dermed skabe en kultur omkring arbejdsmiljøet.

Et andet vigtigt forhold, der er med til at sætte niveauet for arbejdsmiljøarbejdet på havnen, er naturligvis de virksomheder, som stevedorebranchen servicerer.

Regler for etablering af arbejdsmiljøorganisation

Hovedreglen er, at alle virksomheder med 10 eller flere ansatte skal have en arbejdsmiljøorganisation. Ved under 10 ansatte foregår arbejdsmiljøarbejdet i et samarbejde mellem arbejdsgiver og de ansatte.

Se mere:
- Arbejdstilsynets vejledning F.3.1.
- BAR transport og engros Arbejdsmiljøarbejdet i virksomheder med under 10 ansatte

Ved 10 til 34 ansatte skal arbejdsmiljøet organiseres i et niveau, dvs. at arbejdsmiljøorganisationen består af et antal ledere og et antal valgte arbejdsmiljørepræsentanter. Der er ikke krav om formel opdeling i arbejdsmiljøgrupper eller –udvalg. Der er krav om, at virksomhedens øverste ledelse skal være repræsenteret i arbejdsmiljøorganisationen.

Se mere:
- Arbejdstilsynets vejledning F.3.2.
- BAR transport og engros En nem og direkte vej til et bedre arbejdsmiljø

Ved 35 eller flere ansatte skal arbejdsmiljøet organiseres i 2 niveauer, det operationelle og det strategiske. På det operationelle niveau organiseres der i arbejdsmiljøgrupper typisk bestående af en arbejdsleder og en arbejdsmiljørepræsentant. Arbejdsmiljøgruppen varetager det daglige praktiske arbejdsmiljøarbejde indenfor dækningsområdet.
På det strategiske niveau organiseres der i et arbejdsmiljøudvalg, som er sammensat med repræsentanter fra virksomhedens arbejdsmiljøgrupper og med en repræsentant for virksomhedens øverste ledelse som formand.

Se mere:
- Arbejdstilsynets vejledning F.3.3.
- BAR transport og engros En nem og direkte vej til et bedre arbejdsmiljø

Arbejdsmiljørepræsentanter vælges af og blandt kolleger for 2 år og op til 4 år. Arbejdsgiver eller arbejdsledere kan hverken vælges eller stemme til valget.

Arbejdsledere og arbejdsmiljørepræsentanter i arbejdsmiljøorganisationen skal gennemføre den obligatoriske arbejdsmiljøuddannelse senest 3 måneder efter valget/udpegningen. Virksomhedsledere har ikke pligt til at gennemføre arbejdsmiljøuddannelsen. Udover den obligatoriske uddannelse skal arbejdsledere og arbejdsmiljørepræsentanter tilbydes 2 dages supplerende uddannelse indenfor det første funktionsår og 1½ dag i hvert af de efterfølgende år.

Arbejdsmiljøorganisationens størrelse, herunder antallet af arbejdsmiljøgrupper, afgøres af arbejdsgiveren i et samarbejde med medarbejderne og arbejdslederne i virksomheden. Der findes ikke faste regler for størrelsen, men Arbejdstilsynets regler bygger på "nærhedsprincippet", der gør, at arbejdsmiljøorganisationen skal have en størrelse der:
- sikrer at der til alle tider er en let adgang til, at medlemmerne af arbejdsmiljøorganisationen og de ansatte kan komme i kontakt med hinanden – også i forbindelse med skiftende arbejdstider
- afspejler mængden af arbejdsmiljøopgaver
- afspejler virksomhedens organisering, herunder brugen af vikarer og løsarbejdere.

I forbindelse med fastsættelse af arbejdsmiljøorganisationens størrelse på havne er der derfor en række overvejelser, man skal gøre sig:
- Er det formålstjenligt at danne en arbejdsmiljøgruppe pr. arbejdsleders område?
- Ved brug af løsarbejdere – skal disse dækkes af en af virksomhedens faste arbejdsmiljøgrupper eller have deres egen?
- Hvordan sikrer vi, at der er adgang til arbejdsmiljøorganisationen/ansvarlig leder under laste – og losseopgaver, som foregår udenfor "normal" arbejdstid?

"Hvis der er problemer ude ved et skib, løser vi det her og nu. Det bliver nævnt ved arbejdsmiljøudvalgsmødet næste gang, vi mødes"

Hans V. Hansen
Stevedoreformand, Kolding Havn

ARBEJDSPLADS-VURDERING

> ***Til at starte med grinte vi af arbejdspladsvurdering, i dag syntes vi, det er et godt redskab***

Jørgen Jensen
Havnearbejder, Esbjerg

Hvorfor skal der laves APV, og hvad skal den bruges til?

Arbejdsmiljøorganisationen skal være med til at forebygge, at der opstår arbejdsmiljøproblemer for de ansatte på havnen, og arbejdsmiljøorganisationen skal deltage, når der er opstået problemer med arbejdsmiljøet, og løsninger skal findes.

Her er Arbejdspladsvurderingen (APV) værktøjet til at få kortlagt gode og dårlige arbejdsforhold.

APV bruges som arbejdsmiljøorganisationens planlægningsværktøj til at skabe overblik over arbejdsmiljøet og herigennem forhindre arbejdsskader og nedslidning.

En APV indeholder 5 faser:

- Identifikation og kortlægning af arbejdsmiljøforhold
- Beskrivelse og vurdering
- Inddragelse af sygefravær
- Prioritering og handlingsplan
- Opfølgning på handlingsplan

APV'en skal opdateres hvert 3. år samt ved væsentlige ændringer i arbejdsmiljøet.

Gode råd

En forudsætning for, at arbejdspladsvurderingen kan blive en succes, er, at den er et fast punkt på dagsordenen på møderne i arbejdsmiljøorganisationen.

Den enkelte medarbejder spiller en aktiv rolle og kan inddrages i udarbejdelse af løsningsforslag.

Det materiale, der bruges til at kortlægge arbejdsmiljøet, bør være brancherettet, så det er de specielle områder/opgaver, I som havnearbejdere beskæftiger jer med, der skal tages stilling til i APV'en.

Brug gerne Branchearbejdsmiljørådet for transport og engros' generelle skema som udgangspunkt, suppleret med det særlige APV skema for havnearbejde. Det findes på hjemmesiden: www.bartransportogengros.dk

Der er metodefrihed i forbindelse med kortlægningen, og det kan derfor nogle gange være en fordel at anvende en metode til kortlægning af arbejdsmiljøet på de faste dele af havnen, f.eks. pakhuse, kontorer og værksteder og en anden metode til kortlægningen af de forhold, som ændrer sig konstant f.eks. forholdene på og ved skibene i forbindelse med lastning og losning.

Forslag til hvordan man kan starte APV

Nedenfor er et forslag til en fremgangsmåde for et medarbejdermøde, hvor APV sættes på dagsordenen.

Fremgangsmåden kan bruges i forbindelse med et eller flere møder, hvor APV behandles.

Det er vigtigt, at APV-arbejdet forberedes grundigt og planlægges i arbejdsmiljøorganisationen.

Temamøde om arbejdspladsvurdering (APV)

Dagsorden:

- Hvad er arbejdspladsvurdering?
- Hvorfor skal der laves APV, og hvad skal den bruges til?
- Hvilke indholdsmæssige krav har vi til APV-arbejdet?
- Hvordan og hvornår skal APV-arbejdet gennemføres?
- Hvordan kommer vi videre?
- Hvem gør hvad? (ansvarsfordeling).

ERGONOMI

”Anhugningsgrej er det tungeste, men vi har ikke ergonomiske problemer”

Hans V. Hansen
Stevedoreformand, Kolding Havn

Arbejdsstillinger

Tidligere var det at være havnearbejder ofte forbundet med et hårdt fysisk arbejde.

Det var præget af mange tunge løft og manuel transport af specielt løsvarer, bl.a. sække på 50-100 kg. I dag har havnene generelt omorganiseret arbejdet, og der findes stort set tekniske hjælpemidler til håndtering af alle typer af gods.

På trods af dette er der stadig enkelte arbejdsområder, som kan være fysisk krævende f.eks.:

- Arbejde i lastrum, hvor der er mangel på plads, medfører ofte dårlige arbejdsstillinger.
- Når man ”kravler” rundt på skibene, når der skal lastes og losses, og på grund af arbejdsopgaverne er nødt til at stå i dårlige arbejdsstillinger.
- Anhugningsgrej kan være tungt at håndtere. Det gælder især, når havnearbejderen på-/afmonterer det på løftegrejet/kranen.

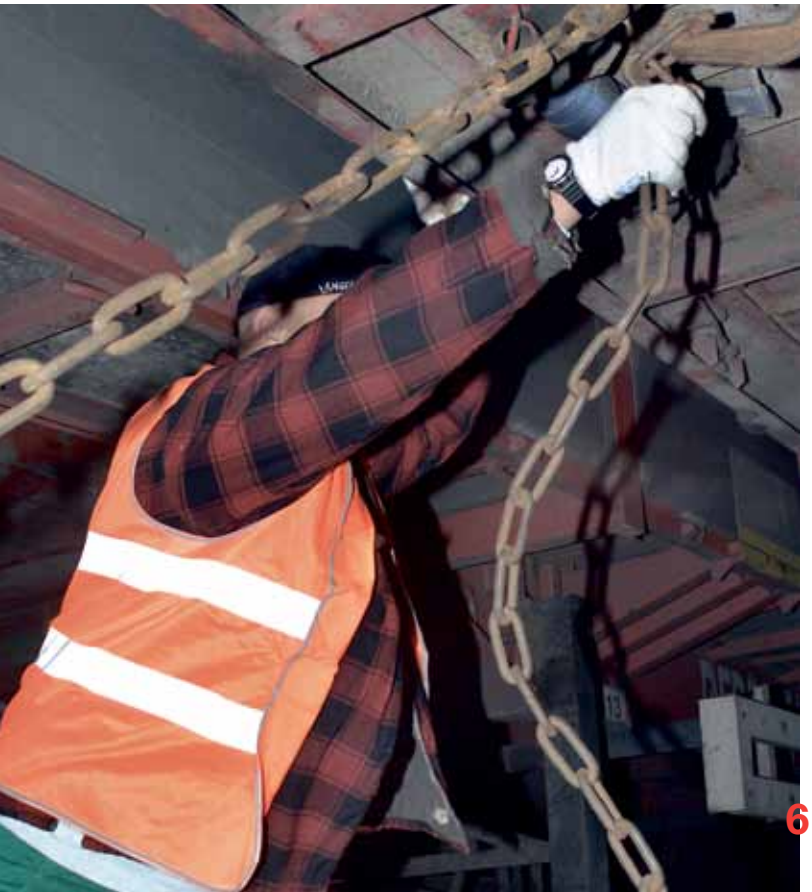

- Surring af gods. Her kan der opstå arbejdsstillinger, som er belastende for ryggen.
- Skub og træk, når gods skal ”styres” manuelt det sidste stykke ned på kajen.
- Kørsel i truck på havnene. Her kan man, på grund af det underlag der køres på, udsættes for generende helkropsvibrationer. Der kan også opstå mange vrid og sidebøjninger af ryggen, når man skal orientere sig foran og bagud.

Afkøling øger belastningen af kroppen i forbindelse med dårlige arbejdsstillinger og tunge løft.

Gode råd om forebyggelse

Selvom arbejdet på havnen sker på skiftende arbejdssteder, gælder det, at man skal forsøge at tilpasse arbejdet, redskaber og arbejdsforhold til medarbejdernes formåen og ikke omvendt.

Dårlige arbejdsstillinger kombineret med andre problemer som løft, kulde, ustabilitet/glat føre forøger risikoen for overbelastninger af f.eks. ryggen, og risikoen for skader øges.

Et godt sted at tage fat, er ved nyindkøb af værktøj/redskab eller tekniske hjælpemidler, der bruges på havnen.

Uanset, hvad der bruges, bør der stilles krav til leverandørerne om en ergonomisk udformning samt indretning - eksempelvis førerpladsen i en truck/kran mv.

Løft

Giv instruktion i god arbejdsteknik samt brug af tekniske hjælpemidler.

Planlæg arbejdet, så arbejdsopgaverne ved skibene kan varieres for at undgå ensidige belastninger af kroppen.

Brug altid løftetekniske hjælpemidler, når godset vurderes at være ”for tungt”.

Forsøg at få gods, der skal håndteres manuelt, leveret i big bags, på paller, slipsheets og lignende, så mest muligt gods kan håndteres med tekniske hjælpemidler.

For så vidt omladning og tømning af containere foregår på havnen, er det vigtigt at træffe særlige arbejdsmiljømæssige hensyn, da belastningen af medarbejderen i containeren ofte forværres af den begrænsede plads i containeren.

Undgå risikoløft ved at bruge tekniske hjælpemidler under tømning og omladning af containere. Gods skal derfor som hovedregel leveres pakket og stablet således i containeren, at tømning og omladning kan ske ved brug af egnede tekniske hjælpemidler.

Hvor tekniske hjælpemidler ikke kan bruges, må arbejdet organiseres, således at belastningen på den enkelte medarbejder reduceres, f.eks. ved at fordele opgaven på flere.

Vibrationer ved kørsel med truck

Akavede stillinger samt vibrationer er ofte svære at undgå ved kørsel med truck på grund af de arbejdsopgaver, der skal løse på havnen.

Ryggen vil ligeledes være mere udsat i forbindelse med en løfteopgave, hvis denne udføres umiddelbart efter kørsel med truck, hvor ryggen har været udsat for vibrationer.

Men der er enkelte tiltag, der kan betyde meget for at nedsætte belastningerne/vibrationerne på kroppen, f.eks.:

- Tilpas farten til det underlag, der køres på
- Nedsæt farten ved kørsel over forhindringer
- Godt ophængte sæder og sædets affjedringsevne er vigtigt for at kunne dæmpe vibrationerne. (Dette gælder også ved arbejde med kran)
- Sædet skal være nemt at indstille og kunne tilpasses den enkelte bruger.

Ud over at dæmpe vibrationerne forbedrer et godt sæde også komforten. Et godt sæde bør:

- Have et ryglæn i den rette højde, der giver en god støtte for ryggen
- Være indrettet så det er let at vende sig og se, f.eks. når trucken skal bakkes
- Være langt nok og skråne lidt for at give et godt fodfæste på trucken
- Give god støtte i siderne og god støtte for ryggen ved bratte drejninger af trucken.

Støj

> ***Alle havnearbejdere har høreværn, de kan bruge, når de synes, at det støjer for meget***

Karsten Grav
Sikkerhedsrepræsentant for
løsarbejdere, Århus Havn

Lastning og losning sker som regel ved hjælp af forskellige maskiner: Trucks, Bob-Cats, kraner og lignende, hvilket frembringer støj.

Støj kommer både fra maskiner og fra omgivelserne f.eks. i forbindelse med lastning og losning i skibenes lastrum.

Opholder du dig i meget støj hver dag, også selv om det kun er kortvarig, kan det give høreskader/tinnitus og stresssygdomme som f.eks. forhøjet blodtryk.

Det er derfor lige så vigtig at undgå støj som andre påvirkninger, der kan medføre skader og sygdom.

Støjbelastningen må ikke overstige 85 dB(A), hvilket svarer til støjen fra en forbipasserende lastbil, og spidsværdierne må ikke overstige 137 dB(C). Hvis det ikke er teknisk muligt at holde støjen under disse grænser, skal der anvendes høreværn under arbejdet.

Er støjbelastningen over 80 dB(A) eller spidsværdierne over 135 dB(C), skal der stilles høreværn til rådighed.

Havnearbejdere bør derfor altid anvende høreværn f.eks. ved arbejde i lastrum.

Der skal bruges høreværn ved arbejde, der vurderes at være høreskadeligt. Det vil sige, at også støjbelastninger under 85 dB(A) kan betyde, at der skal bruges høreværn.

Høreværn kan have forskellig udformning og vælges dels efter, hvor meget det skal dæmpe dels efter, hvilken model man synes er mest komfortabel. Et høreværn skal være godkendt, og det bør være en personlig ejendel ligesom blandt andet sikkerhedsfodtøj.

Høreværn udformet som kopper skal vedligeholdes, det vil sige, at den yderste ring skal udskiftes, hvis den bliver uelastisk eller revner (se desuden under værnemidler).

Gode råd om forebyggelse:

Nedbringelse af støj fra maskiner kan ske ved at indkapsle støjkilderne, hvor dette er muligt. Motorrum og andre dele kan indkapsles og beklædes med lyddæmpende materiale.

En god idé er at udskifte slidte dele. Det hjælper til med at nedbringe støjniveauet.

Lyt dig frem til, hvor støjen kommer fra og undersøg derefter, om der kan foretages ændringer, der kan nedbringe støjniveauet.

I lastrum kan kæder og andet surringsgrej give høje smæld, når de smides på dørkpladerne, hvilket bør undgås, da det er en hyppig årsag til høreskader.

Lastrum er ofte mørke. Derfor vil mange gerne kunne bruge hørelsen som hjælp til at orientere sig. For at nedsætte risikoen for en ulykke i lastrummet er det vigtigt at have ordentlige retningslinier for, hvordan man færdes i et lastrum.

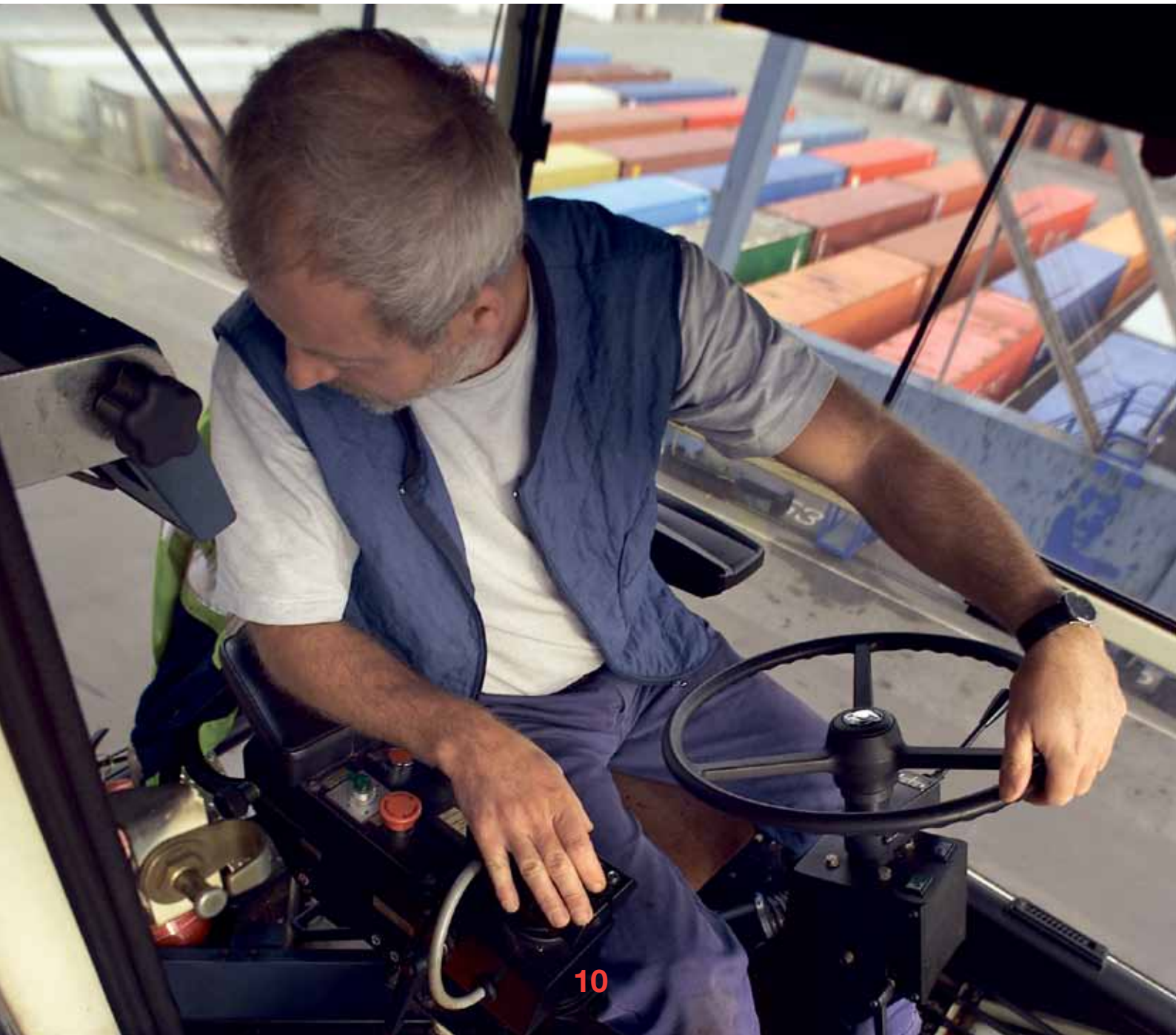

Støv

Støv kan stamme fra den nuværende last, eller det kan være en rest fra tidligere, hvis ikke lastrummet er blevet rengjort ordentligt. Støv kan også stamme fra køretøjer og øvrige arbejdsprocesser på havnen.

I det følgende gennemgås nogle af de lasttyper, som man skal være særligt opmærksom på i forbindelse med støvpåvirkning:

Foderstoffer
Foderstoffer afgiver typisk store mængder organisk støv under lastningen og losningen. Udover irritation direkte fra støvpåvirkningen, kan visse af foderstofferne være allergifremkaldende. En jordnøddeallergiker skal derfor ikke arbejde på eller i nærheden af skibe, som har jordnødder i lasten.

Udover selve foderstoffet kan støvet indeholde rester af bekæmpelsesmidler. Hvis foderstoffet kommer fra tropiske eller subtropiske egne, er der risiko for, at det indeholder aflatoxin. Aflatoxin er et kræftfremkaldende giftstof, som dannes ved vækst af specielle svampe i foderstoffet. Giftstoffet er stadigvæk aktivt, selv om svampen dør. De fleste foderstoffer er kontrolleret for forekomsten af aflatoxiner, inden de ankommer til Danmark.

Stenmaterialer, sand og cement
Støv fra disse produkter kan indeholde kvartsstøv, som kan medføre sygdommen silikose (stenlunger). Kvarts er farligt, når støvet er så fint, at det kan nå ned i lungerne. Hvis kvartsindholdet på denne type laster ikke kendes, skal lasten behandles, som om den indeholder respirabelt kvarts.

Kemikalier og gødningsstoffet
Selv om denne type varer typisk ikke transporteres i løs vægt, men i bigbags eller containere, skal man være særligt opmærksom på utætheder i emballagen, da meget af denne type støv kan være kraftigt irriterende/ætsende ved indånding, eller hvis det kommer på hud og øjne. Der ses også irritation, selv om produktet ikke er omfattet af reglerne for farligt gods.

Gode råd om forebyggelse
Beskyttelse mod støv kan ske ved at gennemføre losning mekanisk eller ved at montere støvtæt førerhus/overtrykskabine på køretøjer.

I de tilfælde, hvor der ikke er andre måder at undgå indånding, anvendes åndedrætsværn – se desuden afsnittet om åndedrætsværn.

Ved visse typer produkter kan det være nødvendigt at anvende handsker og støvafvisende kedeldragt med hætte, der slutter tæt ved håndled, fødder og hals/hoved. Denne påklædning vil altid være nødvendig ved arbejde i foderstoflaster indeholdende aflatoxin.

Rengøring skal om muligt fortages med støvsuger og aldrig med trykluft.

Truck, kran og andre tekniske hjælpemidler

Ved enhver levering (salg, udlejning og udlån) af trucks, kraner og anhugningsgrej skal der medfølge skriftlige anvisninger på dansk om betjening, brug og vedligeholdelse.

Der føres en logbog for det enkelte tekniske hjælpemiddel.

Trucks, kraner og anhugningsgrej, der er leveret til brug som nyt efter 1. januar 1995, skal være CE-mærket.

Krav vedrørende anvendelse og vedligeholdelse

Anvisningerne skal i nødvendigt omfang være angivet direkte på trucken eller kranen, f.eks. skal der være et lastdiagram, som tydeligt kan ses fra førerpladsen.

Føreren skal være fyldt 18 år og have certifikat, hvis føreren skal bruge trucks og/eller kraner.

Føreren skal instrueres om de særlige forhold på arbejdsområdet, f.eks. færdselsveje, særlige færdselsregler og stablingsmetoder.

Trucks, kraner og anhugningsgrej skal vedligeholdes, så de altid er i forsvarlig stand. Leverandørens anvisninger om eftersyn og vedligeholdelse skal følges.

Mindst én gang årligt skal der af leverandøren eller anden sagkyndig gennemføres et hovedeftersyn af alle maskiner.

Anhugningsgrej skal være mærket med største tilladelige belastning. Denne betegnes SWL, der betyder Safe Working Load, eller WLL, der betyder Working Load Limit, det vil sige, sikker arbejdsbelastning. Ligeledes skal egenvægten være oplyst, hvis den andrager mere end 5% af grejets største belastning eller 50 kg. og derover.

Hvis mærkningen ikke er tydelig, skal grejet mærkes om.

Anhugningsgrej bør efterses mindst én gang om måneden og gennemgå et hovedeftersyn mindst én gang årligt. Eftersynet skal kunne dokumenteres, f.eks. ved mærkeskilt eller farvekoder på grejet.

Anhuggere skal bære hjelm, sikkerhedsfodtøj og egnede arbejdshandsker.

Ved arbejde med farligt gods kan andre personlige værnemidler være påkrævet, f.eks. åndedrætsværn.

„Vi er selv med til at sætte standarden på vores udstyr"

Carsten Bægaard
Sikkerhedsleder
Århus Stevedore Kompagni A/S

Kulde, varme og træk

Havnearbejdere udsættes for kulde og træk året rundt.

Hvis kroppen og især hænderne bliver kolde på grund af kulde, træk, regn- eller svedvådt tøj, kan man miste følingen med det værktøj, man arbejder med.

Så kan der opstå risiko for, at man mister kontrollen med værktøjet og derfor kommer ud for en ulykke.

Udover det arbejdes der ofte i højder, i lastrum eller på skibsdæk, hvor fornemmelsen af underlaget samt anhugningsgrej har stor betydning for sikkerheden.

Store temperatursvingninger og –skift kan være et problem, når man skifter mellem arbejdssteder med forskellige temperaturer, f.eks. fra kørsel i opvarmet truck til arbejde med manuel losning af skib.

Arbejde i vådt tøj kan være et problem, da kroppen bliver afkølet.

Kort sagt, er en kold krop dårligere fungerende og mindre modstandsdygtig over for andre påvirkninger.

Samtidig er afkøling af kroppen en forværrende faktor, hvis man arbejder eller løfter i belastende arbejdsstillinger eller udfører tunge løft.

Generelt gælder det, at der arbejdes med foranstaltninger, der kan afhjælpe påvirkningerne fra kulde, varme og træk i arbejdsmiljøet. Påvirkningerne bør primært søges afhjulpet med f.eks. termotøj.

Arbejdsopgaver gør dog, blandt andet på grund af de skiftende arbejdssteder, at det her er vigtig at have speciel arbejdsbeklædning, der passer til arbejde i kulde/varme, træk og regn.

Gode råd om forebyggelse

En god beklædning, der er afpasset efter vejrliget og arbejdet, er vigtig for, at uhensigtsmæssige påvirkninger på kroppen fra kulde, varme - nedsættes til et passende niveau.

Om vinteren bør der om nødvendigt anvendes uldent eller svedtransporterende undertøj, en isolerende mellembeklædning og en yderbeklædning, der giver mulighed for ventilation.

Det er vigtigt, at ydertøjet giver beskyttelse mod vind og vand.

Om sommeren er en løstsiddende let beklædning af f.eks. bomuld at foretrække.

Der er sjældent ekstrem varme ved havnearbejde, men hvis det forekommer, er det vigtigt, at havnearbejderen har arbejdstøj, som er let og kan lede sveden væk fra huden.

I førerhuse på truck er for høj temperatur jævnligt en belastning for føreren.

Truck/kran
Førerpladser kan forsynes med kabiner med aircondition, og ruderne kan eventuelt tones eller forsynes med solskærme for at holde en passende temperatur på førerpladsen.

Værnemidler

> ***De værnemidler, der skal bruges til arbejdet, er altid til rådighed***

Karsten Grav
Sikkerhedsrepræsentant for
løsarbejdere, Århus Havn

Personlige værnemidler skal beskytte dig mod forhold i arbejdsmiljøet, som kan påvirke din sikkerhed eller sundhed under arbejdet, når det ikke er muligt at forebygge på anden måde.

Alle personlige værnemidler skal være CE-mærket fra producentens side.

Personlige værnemidler er ofte den eneste mulighed for personbeskyttelse ved havnearbejde, hvorfor man altid skal overveje, om man kan ændre arbejdsmetoderne, så brug af personlige værnemidler bliver overflødig.

Det er arbejdsgiveren, der er ansvarlig for, at de personlige værnemidler er til stede, og at de er vedligeholdt.

Arbejdsgiveren afholder udgifterne til anskaffelse, vedligeholdelse og renholdelse af personlige værnemidler og har ejendomsretten hertil.

Beklædning
Beklædningen skal være afpasset efter vejrliget og arbejdet, så man undgår påvirkninger fra kulde, varme og fugt.

Vær endvidere opmærksom på reglerne om brug af synlige advarselsklæder, hvor kørende og gående trafik ikke kan adskilles.

Der kan desuden være behov for at anvende reflekser og signalfarver under kranarbejde.

Handsker
Handsker skal beskytte hænderne mod direkte nedslidning, forhindre skader fra skarpe overflader og modvirke effekten af kuldepåvirkning. Hvis der ved arbejdet er risiko for at komme i berøring med kemikalier, skal egnede beskyttelseshandsker være til stede og til rådighed.

Beskyttelse mod kemikalier opnås ikke ved anvendelse af almindelige arbejdshandsker, men kræver en helt anden type handske, som igen vælges afhængig af, hvilken type kemikalie den skal beskytte imod.

Oplysninger om hvilken kemikaliehandske, man skal vælge kan findes i tekniske datablade/ leverandørbrugsanvisninger, hvis disse er til stede.

Sikkerhedsfodtøj
Det kan anbefales at benytte sko, der sidder fast på foden frem for en træsko.
Der skal desuden være tåbeskyttelse og skridsikre såler.

Beskyttelseshjelm
Hjelm kræves ved arbejde eller ved ophold på steder, hvor der er risiko for, at hovedet kan blive skadet, f.eks. ved anhugningsarbejde.

Derudover kan det være en god idé at vælge en kraftig farve, der gør den let synlig for f.eks. kranføreren.

En hjelm, der har revner, eller som har været udsat for kraftig påvirkning i form af slag eller klem, skal kasseres.

Høreværn
Hvis støjniveauet er over 80dB(A), skal der stilles høreværn til rådighed. Der skal bruges høreværn ved arbejde, der vurderes at være høreskadeligt. Det vil sige, at også støj under 85 dB(A) kan betyde, at der skal bruges høreværn.

For at opnå en tilstrækkelig beskyttelse er det vigtigt at vælge et høreværn med en passende dæmpning samt det, som er mest komfortabelt at bære.

Der findes 2 slags høreværn:
- et, der sidder uden på øret (kop) og
- et, som sidder inde i øret (prop).

Jo mere et høreværn dæmper - jo større er risikoen for, at man ikke hører maskiner eller advarselsråb, altså en risiko for, at der sker en ulykke. Derfor skal man ikke vælge et høreværn, der overdæmper, men et der passer til støjniveauet.

Hvis man ofte har brug for at kunne høre advarselsråb eller føre en samtale, kan man med fordel anvende et aktivt høreværn, som dæmper maskinstøj og lignende samtidig med, at det giver mulighed for at høre tale/råb.

Åndedrætsværn
Åndedrætsværn skal anvendes, når der skal arbejdes, hvor der er en sundhedsfarlig luftforurening fra støv, gasser eller dampe, og hvor der ikke er tilstrækkeligt med ilt.

Der findes 3 forskellige slags:
- luftforsynet åndedrætsværn
- turboforsynet åndedrætsværn, og
- filtrerende åndedrætsværn.

Luftforsynet åndedrætsværn skal altid vælges, hvis der er eller kan opstå iltmangel. Findes der ikke et filter, der er egnet til forureningen, skal man vælge luftforsynet åndedrætsværn. Luftforsynet åndedrætsværn må benyttes hele dagen.

Turboforsynede åndedrætsværn findes i mange forskellige udgaver med helmaske, halvmaske og skærm. Skærmen kan være kombineret med hjelm og i nogle typer er batteri, filter og motor integreret i hjelmen.

Turboforsynede og filtrerende åndedrætsværn kan anvendes både til gasser, dampe og støv, hvis der monteres et passende filter. Vær opmærksom på, at visse typer, der har filtret siddende i hjelmen, kun beskytter mod støv.

Ved filtrerende åndedrætsværn er det vigtigt, at masken tilpasses korrekt og slutter tæt langs kanten, så der ikke kan trænge ”falsk” luft ind. Særligt personer med skæg skal være opmærksomme på dette.

Filtrerende åndedrætsværn må kun benyttes tre timer om dagen. Ved længere tids anvendelse skal åndedrætsværnet være luft- eller turboforsynet.

Velfærdsforanstaltninger

I havneområder og på andre pladser på landjorden, hvor lastning og losning foregår, skal der findes sundheds- og velfærdsforanstaltninger for arbejderne, medmindre hel eller delvis etablering af sundheds- og velfærdsforanstaltninger efter Arbejdstilsynets skøn må anses for unødvendig.

Det er arbejdsgiveren, der har ansvaret for, at de lovpligtige velfærdsforanstaltninger er til rådighed. Det er ofte havnen, der via aftale eller lignende stiller velfærdsforanstaltninger til rådighed.

På arbejdsstedet skal følgende faciliteter være indrettet:

Der skal være rum, hvor omklædning kan foretages. Omklædningsrummene skal være hensigtsmæssigt fordelt over området.

I omklædningsrummene skal der for hver havnearbejder være et aflåseligt skab, hvor såvel arbejdstøj som det gangtøj, der ikke er i brug, vil kunne opbevares.

Hvis der jævnligt beskæftiges et større antal havnearbejdere end den normale arbejdsstyrke, skal der foruden omklædningsrum til det normale antal havnearbejdere yderligere findes rum, hvor omklædning kan foretages, og tøjet kan opbevares.

Havnearbejdere, der beskæftiges ved arbejde med stærkt støvende, giftigt, ætsende eller særligt tilsmudsende gods (f.eks. kul, foderstoffer, fisk og ildelugtende varer), skal have adgang til at opbevare deres forurenede arbejdstøj adskilt fra andet tøj.

Til tørring af arbejdstøj skal der uden for skabene forefindes knager, tørrestativer eller tørreskabe.

I umiddelbar tilslutning til omklædningsrum skal der være vaske- og baderum.

Der skal være særlige rum, hvor havnearbejderne kan spise og opholde sig i aftalte og påbudte hvilepauser.

Der skal være mulighed for at opvarme medbragt mad og drikke.

Der skal være 1 toilet for hver 20 normalt beskæftigede havnearbejdere, samt urinaler i tilstrækkeligt antal.

KEMISKE FORHOLD

Hvis du håndterer farligt gods, skal du være instrueret i containermærkningen, IMDG-mærkningen, og de forholdsregler, der er opstillet.

Ligeledes skal du instrueres i de forholdsregler, der skal tages ved spild mv.

Ved spild bør der altid rapporteres til arbejdslederen - og lækkende containere må ikke håndteres, før dette kan ske fuldt forsvarligt.

Farligt gods, som håndteres alene med henblik på eksport eller som transitgods, skal ikke være forsynet med brugsanvisninger, men arbejdsgiveren skal sørge for, at der er tilstrækkelige oplysninger om stoffet eller materialet til, at håndteringen kan ske uden fare for sikkerhed og sundhed.

Findes der tekniske datablade (reklamer, brochurer og andre oplysningsblade fra fremstiller eller importør), skal de indeholde oplysninger om stoffets eller materialets virkninger på sikkerhed og sundhed samt oplysninger om, hvilke foranstaltninger der skal træffes for at imødegå eventuelle farer.

Husk også at undgå ikke at indånde kemikaliet, nogle kemikalier har en stor afdampning.

Hvis der er dampe eller spild, er det vigtigt, at du bruger de rigtige værnemidler.

Det er ikke ligegyldigt, hvilke handsker du bruger.

Mange handsker er ikke modstandsdygtige overfor kemikalier. Det betyder, at anvendes en forkert type handske, så vil kemikaliet trænge igennem handsken og komme på huden.

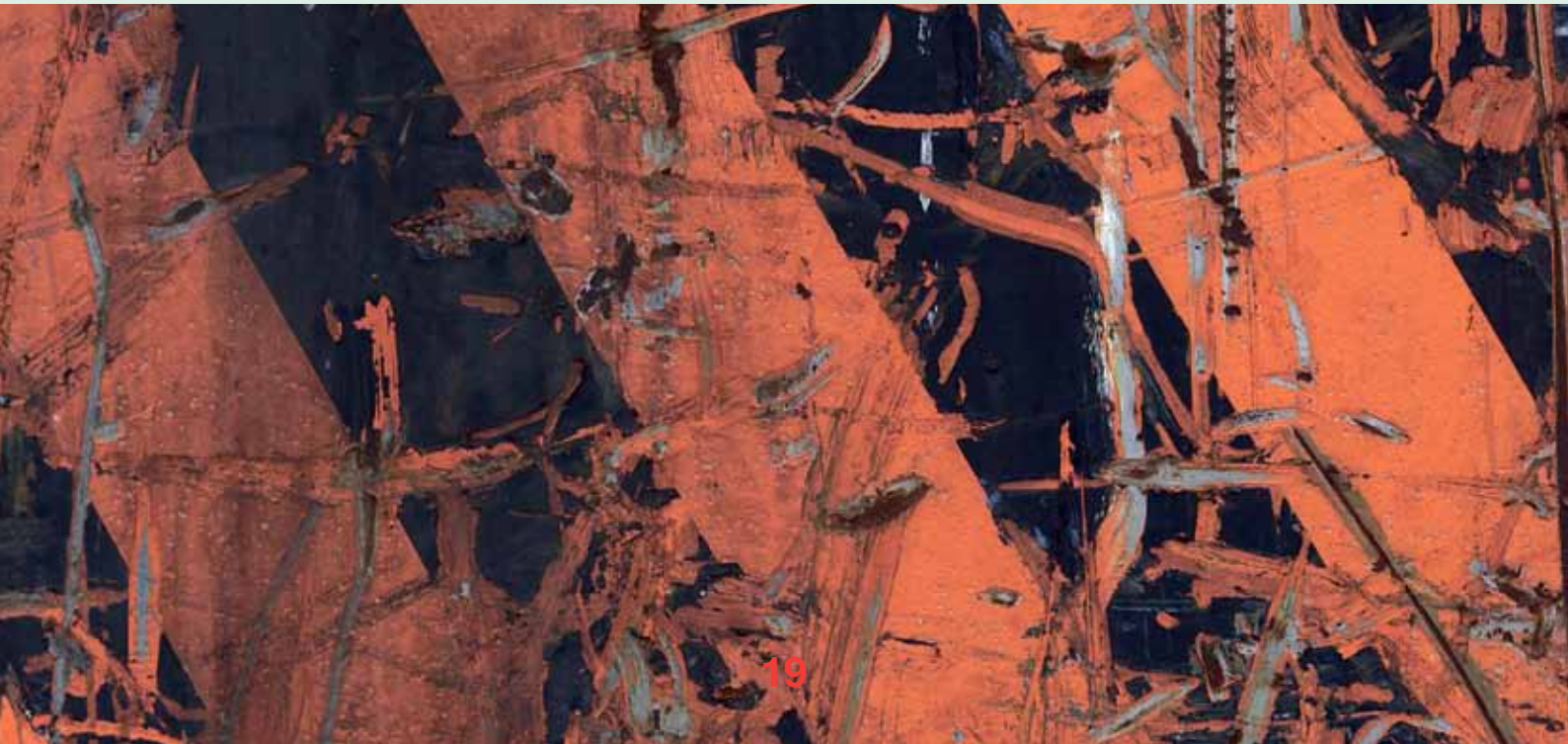

Det samme er gældende for åndedrætsværn, som skal være påmonteret korrekte filtre for at undgå indånding af gasser.

Det er en god idé, at have en beredskabsplan som angiver, hvad der skal gøres ved uheld og brand.

Vær også opmærksom på udstødningsgasser i luften, når der køres med maskiner i et lastrum. Det vil sige, at hvor der bruges åndedrætsværn, skal dette også kunne filtrere eventuelle udstødningsgasser.

Hvis der køres med maskiner under forhold, hvor føreren kan blive udsat for sundhedsskadelige kemiske påvirkninger, skal luftindtaget i førerhuset være forsynet med et filter, der kan tilbageholde de pågældende farlige stoffer.

For at mindske mængden af gasser er det vigtigt, at skibets blæsere altid er i gang under arbejdet i lastrum, og at maskinerne er veljusterede, så udstødningsgasserne er så rene som muligt.

Det kan anbefales at foretage motorjustering så hyppigt som muligt. Katalysatorer og efterbrændere reducerer luftforureningen væsentligt, ligeledes gør anvendelse af ultralet dieselolie. Det anbefales at bruge elektrisk drevne maskiner, hvor det er muligt.

Arbejdspladsbrugsanvisning

Bruges der kemikalier, f.eks. med et faresymbol (orange firkant med et sort symbol indeni), skal der være lavet en arbejdspladsbrugsanvisning.

En arbejdspladsbrugsanvisninger et teknisk datablad, der er tilpasset til netop den arbejdsplads, hvor den anvendes. Arbejdspladsbrugsanvisningen skal være kendt og opbevares tilgængeligt for medarbejderne.

Støveksplosioner

Når der er risiko for støveksplosioner, som f.eks. ved arbejde med foderstoffer, skal der laves en såkaldt ATEX-vurdering, som skal indgå som en del af arbejdspladsvurderingen.

I kan finde flere informationer i:

- ”Forebyggelse af støveksplosioner i grovvarebranchen” vejledning fra BAR Transport og engros
- Arbejdstilsynets vejledning C.0.9 om ”Arbejde i forbindelse med eksplosive atmosfærer”

ULYKKER

„Der er sket en ændret indstilling til ulykker. Det bliver taget meget seriøst i dag"

Henning Hyllested
Formand for losseklubben, Esbjerg Havn

„Havnearbejdere prioriterer grej højt, fordi de ved - at det er vigtigt, og det kan koste liv, hvis det ikke er vedligeholdt"

Ralf Jørgensen
Tilsynsførende, Arbejdstilsynet Ribe Amt

Ulykker i forbindelse med havnearbejde kan skyldes flere årsager f.eks: påkørsel, nedstyrtning, overbelastning af kroppen eller forgiftning.

Erfaringer i forbindelser med ulykker viser, at uheld ofte sker tidligt i et ansættelsesforhold.

Tilbagemeldinger fra ulykkesramte viser ofte, at der har været mangelfuld eller ingen oplæring i arbejdet.

Derfor er det særlig vigtigt, at der sker en grundig oplæring af alle nyansatte.

For at undgå/nedsætte antallet af ulykker kan man gøre en række forskellige ting. I arbejdsmiljøorganisationen kan man f.eks. spørge sig selv om:

- Er alle ulykkesfarer kendt ved de arbejdsopgaver, vi typisk foretager os?
- Undersøger vi årsagen til uheld - og hvad gør vi for, at undgå at ulykken gentager sig?
- Foretages der regelmæssig vedligeholdelse af maskiner og anhuggergrej, så slidte dele opdages i god tid?
- Giver vi alle nye medarbejdere en tilstrækkelig oplæring. Ikke kun i de forskellige opgaver, men også i hvilke ulykkesfare der er, og hvilke værnemidler der skal anvendes?
- Bruges der altid værnemidler, hvor dette er påkrævet?
- Er der brugsanvisninger til alle maskiner, og er de kendte?
- Hvor hurtigt bliver der kørt ved lastning/losning?

Jo langsommere der køres, jo større er chancen for, at føreren af køretøjet kan nå at reagere på f.eks. en gående, der pludseligt er i fare for at blive påkørt.

- Er der altid gode transportveje (belysning, underlag, plads og så videre)?
- Træffes der altid effektive foranstaltninger til at forebygge risiko for nedstyrtning?
- Er der tilstrækkelig lys på maskinerne (nærlys), f.eks. spots eller søgelys, hvor dette er nødvendigt?
- Er containerne sikret imod nedstyrtning?
  Containere skal stables, så de ikke styrter ned. Vær særlig opmærksom på, at havne oftest ligger frit, så vinden får fuld effekt på containerne. Især tomme containere er i risiko for at styrte ned, hvis de ikke er sikret ordentligt.

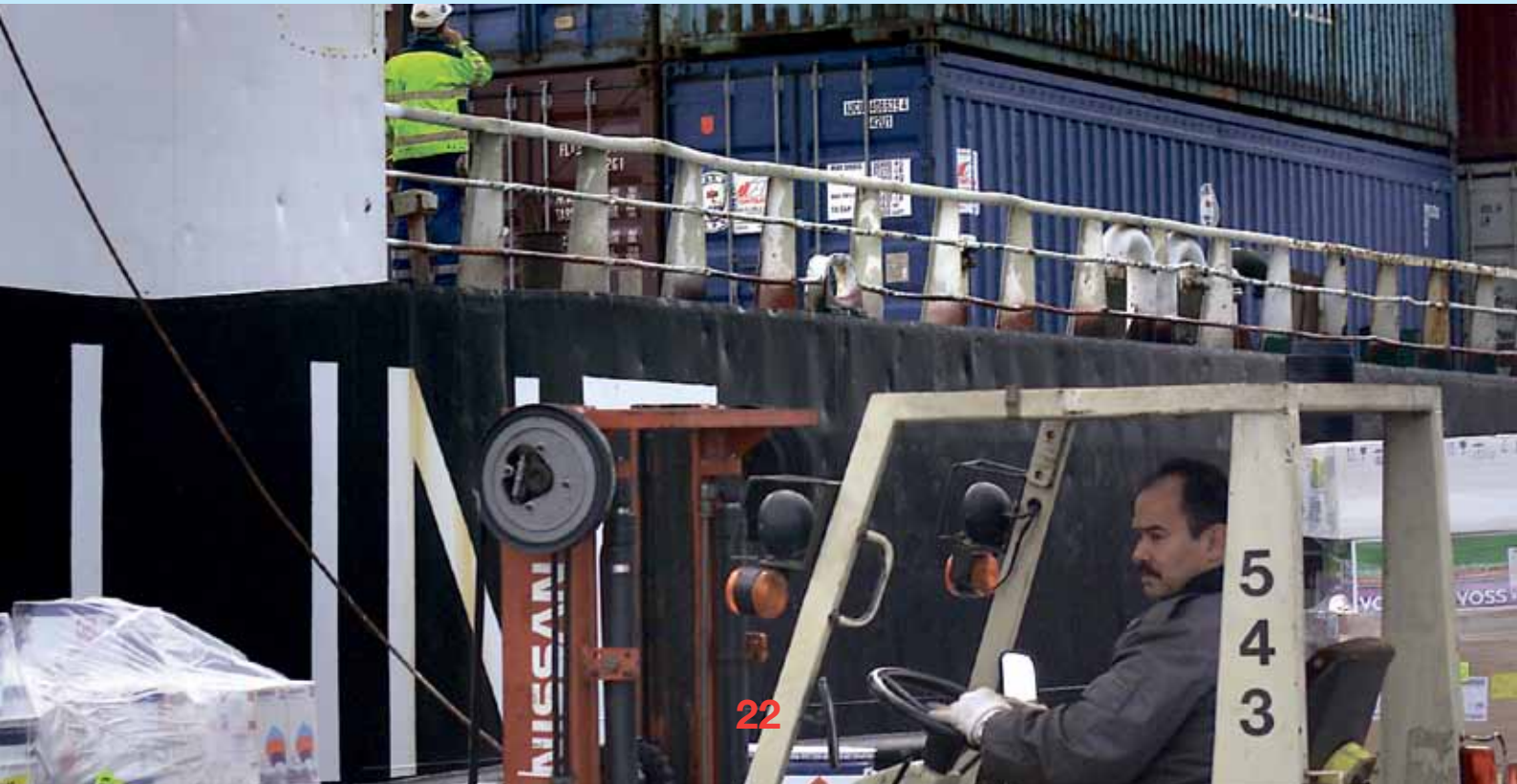

Anmeldelse af arbejdsulykker og arbejdsbetingede lidelser

Hvad er en arbejdsskade?

Arbejdsskader er en fælles betegnelse for de skader, man pådrager sig i sit arbejde, det vil sige, for både arbejdsulykker og arbejdsbetingede lidelser.

En arbejdsulykke er en hændelse, som sker her og nu – f.eks. en løfteskade eller klemning. Det er også en arbejdsulykke, hvis generne kommer indenfor de første fem dage ved nyt arbejde, også selv om man ikke kan sætte klokkeslæt på hændelsen.

En arbejdsbetinget lidelse er en sygdom, som er opstået efter længere tids påvirkning eller de forhold, arbejdet foregår under.

I de tilfælde, hvor en person kommer ud for en arbejdsulykke, skal dette indberettes til arbejdsgiveren.

Arbejdsgiveren skal inddrage arbejdsmiljøorganisationen i de tiltag, der er nødvendige for at forebygge lignende situationer.

Hvis arbejdsulykken medfører en sygedag ud over dagen, hvor en person kom til skade, skal den anmeldes til Arbejdstilsynet.

Arbejdsulykker skal i dag anmeldes elektronisk via EASY-systemet (se mere på at.dk)

Hvis arbejdsulykken kan medføre krav om erstatning eller udgifter til behandling, skal arbejdsgiver anmelde skaden til Arbejdsskadestyrelsen via EASY.

Arbejdsgiver har også pligt til at anmelde ulykker, der er overgået løsarbejdere og vikarer, som er indhyret i virksomheden uden egen leder.

Som "tommelfingerregel" er det bedre at anmelde en gang for meget end omvendt.

Arbejdsbetingede lidelser anmeldes normalt via egen læge, speciallæge eller tandlæge, da lidelsen kan være opstået via flere ansættelsesforhold.

Det er vigtigt, at arbejdsmiljøorganisationen registrerer og inddrages i undersøgelsen af alle ulykker og tilløb til ulykker, så der kan sættes effektivt ind mod gentagelser.

Brug f.eks. Værktøjer til ulykkesforebyggelse fra BAR Transport og engros eller Arbejdstilsynets værktøj: Arbejdsulykker - Opklaring og Forebyggelse.

PLANLÆGNING

„Vi tilrettelægger altid arbejdet efter de opgaver, vi skal løse"

Hans V. Hansen
Stevedoreformand, Kolding Havn

Hviletidsperiode

Der gælder særlige regler for lastning og losning af skibe.

Reglen om 11-timers daglig hvileperiode gælder ikke for lastning og losning, der fortrinsvis udføres af løsarbejdere og nødvendigt arbejde i tilslutning hertil, såsom lager- og pakhusarbejde.

Hvis der ved sådant arbejde udføres overarbejde, skal der fra overarbejdets ophør gives mindst 9 timers samlet hvil, inden de pågældende arbejdere atter beskæftiges.

Begrebet overarbejde skal forstås i den betydning, som det anvendes i overenskomsterne.

„Vi sætter en ære i at gøre arbejdet hurtigt, men vi er ikke stressede"

Henning Hyllested
Formand for losseklubben, Esbjerg Havn

Arbejdsmiljøhåndbogen kan bestilles af organisationernes medlemmer gennem egen organisation eller downloades fra www.bartransportogengros.dk

Fællessekretariatet
Hannemanns Allé 25
2300 København S
Tlf.: 33 77 33 77

Arbejdsgiversekretariatet
Hannemanns Allé 25
2300 København S
Tlf.: 33 77 33 77

Arbejdsledersekretariatet
Vermlandsgade 65
2300 København S
Tlf.: 32 83 32 83

Arbejdstagersekretariatet
Kampmannsgade 4
1790 København V
Tlf.: 70 300 300

Arbejdstilsynet
Postboks 1228
0900 København C
Tlf.: 70 12 12 88
www.at.dk

Arbejdsmiljøhåndbogen kan købes gennem

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø
Lersø Parkallé 105
2100 København Ø
Tlf.: 39 16 52 30
www.arbejdsmiljobutikken.dk

Branchearbejdsmiljørådet
for transport og engros

www.bartransport.dk

Lay-out: Søren Sørensen's Tegnestue
Tryk: PrintDivision
2. udgave, 1. oplag år 2012
ISBN nr. 978-87-92868-13-8
Varenr. 123014
Vejledningen kan købes i Arbejdsmiljørådets Service Center
www.arbejdsmiljobutikken.dk